

Prirodopisno-natoroznansko polje.

K o n j.

Konj (*Equus Caballus*) je iz Azije domá in se je s človekom vred razplodil po vsem širokem svetu. Telo ima poraščeno s kratko gosto dlako, gobec ima širok in kosmat, vrat dolg, od strani ploščat in z grivo olepšan. Čelo je visoko in ploščato,

noge visoke in tenke, pri vsem tem pa vendar močne in skočne. Očesi ste veliki in živi, ušesi stojite po konci in ste zelo gibčni. Persi ima široke in lepo obokane, herbet raven in primerno zalit. Punčica v očesu stoji povprek in je okroglo-podolgasta. Reber ima konj na vsakej strani 18, zato je njegova persna votlina široka, da se morejo pljuča zelo razširiti; že to je znamenje, da je konjski rod bolj nego vsaka druga domača živina ustvarjen za ték. Konj doseže starost do 30, redkokedaj 40 do 50 let.

Konj pa ni samo lepo vzraščena, temveč tudi jako razumna in koristna žival. Kmetu orje njive in mu spravlja poljske pridelke domú, tergovcu prevaža blagó iz kraja v kraj, v urnem teku predirja z gospodo mesta in dežele; celo smert ga ne straši, kedar nese svojega gospoda v kervavi boj z ljutim sovražnikom. Tudi griva, žima in kosti se za marsikaj vporabijo, mesó je sicer dobro za jed, a vendar ljudje ne marajo veliko za-nj. Po nekterih mestih so celo mesnice za konjsko meso napravljene. — Najbolj se moremo čuditi konjskej pomnivosti. Ako je konj le enkrat šel po kakem potu, vé ga potem zmêrom. Ta konjska pomnivost je odvernila že mnogo nesrečo in marsikteri voznik ima tej lastnosti zahvaliti svoje življenje. Po največej temi pripelje spečega ali pa pijanega gospodarja pred domačo hišo. Ob cestah pozna tudi vsako kerčmo, kjer njegov gospodar navadno ostaja in po vsej sili hoče voz zapeljati v stran, kakor bi si mislil, da mora pozabljivega gospodarja spominjati. Konj razume vsako besedo voznikovo ali jahačovo in se po njej tudi ravna. Za gospodarjem gré kakor pes; kedar je okomotan, gré sam k vozu in se postavi na svoje mesto. Konj je tudi jako radoveden, vsako stvar, ki mu še ni znana, od vseh strani ogleda in ovoha. Neznani hlev, nov hlapec, nov tovarš, nov voz — vse ga zanimiva, vse pregleda in prevoha. — Konj se lahko marsikaj nauči, ako se z lepa nagovarja

in se sploh lepo ž njim ravna. S kopitom naznani, koliko je na uri, ugiblje zastavice, na vprašanja odgovarja, z glavo prireka ali odreka, šteje z nogó in uganja še različne druge umetnije. Na gospodarjeve besede se naredí žalostnega in klavernega, kakor bi bil bolan; pobesi glavo in krevsa, kakor bi bil že na pol cerknjen, in naposled se zverne na tla in leži kakor mertev. Ko pa gospod pravi, da bode poslal po konjederca, berž skoči na noge ter veselo poskakuje in stresa z glavo. Zato pa ljudjé tako radi zahajajo v jahališča, kjer izučeni konji in jezdici kažejo svoje umételnosti. Tu skačejo in plešejo konji po taktu kakor se jim gode, sučejo se zdaj na levo zdaj na desno; na gospodarjevo zapoved skačejo tudi skoz velike obroče, na katerih je razpet bel papir. — Pri vsej pogumnosti, ki jo ima konj v boji ali pa v človeškeji družbi, je vendar sam o sebi jako plaha žival. Najmanja stvar, ako je ne pozna, poplaši ga lahko, da izgubi vso zavednost. Kos platna, viseč na kakem plotu, zadaje mu strah; kak pok ali vrisk iz nenada ga poplaši, da se zderzne in ako ga precej ne vzderží in ne pomiri močna človeška roka, trese se in trepeče strahú ter divja v eno mér, preverne in razbije voz in naposled sam telebi na kako steno ali na kako drevo. Mnoge nesreče so se že dogodile z uplašenimi konji, in mnogo ljudi je zarad tega storilo nesrečno smert.

Razen domačega konja se nahajajo na svetu tudi zdivjani, na pol divji in popolnoma divji konji. Zdivjani konji se nahajajo v Aziji, vzhodnej Evropi, južnej Rusiji, južnej in severnej Ameriki itd. Ti konji so bili iz začetka domači; od ljudi zapuščeni so se pa raztepli po stepah in puščavah ter so naposled odivjali. Divji konj je majhen, ima debelo glavo, velika pa špičasta ušesa, bistre oči, kratko pa kodrasto grivo in kratek rep. Divji konji so zelo plahi pa hitri kot blisk. Živé skupaj v čredah; vsaka čreda ima svojega vodnika, kateri čuje nad svojimi tovarši, kedar se pasejo.

T.

Kamčadalski pes.

Med domačo živino je Kamčadalcu najbolj potreben pes. Po velikosti je podoben našemu ovčarskemu psú. Ima gosto, navadno rujavkasto dlako, ktera je pri odrasčenih pséh tudi še precej dolga. Ušesa mu stojé po koncu. Živi se o samih ribah. Od spomladi do jeseni se nihče ne zmeni za-nj, ter se mora na vse strani okrog potikati in si sam potrebnega živeža iskati. O tem času pa tudi največ teh psov lázi okoli rek in jezer, kjer na ribe prežijo. Kakor hitro kateri zagleda kako ribo v vodi, berž si jo vé prav spretno iz nje dobiti, česar naši domači psi ne morejo.

Meseca oktobra si pa poišče vsak Kamčadalec svoje psé, ker je čez zimo potrebuje. Priveže je na kakem voglu svoje pojate, in jim le po malem daje jesti, da nekoliko shujšajo in so potem pripraviši za letanje. Hranijo je navadno s suhimi, smerdljivimi ribami, ktere ljudém ostanejo. Samo tedaj, če je vprežejo, dadó jim nekoliko boljše hrane, da so močnejši. Med potoma pa ne dobijo nikoli jesti, pa če tudi po deset ali še več ur daleč na dan vozijo.

Te živali so strašno močne. Navadno jih je po pet vpreženih v ene saní,